

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Wroclaw University of Economics and Business (Польща)
Bialystok University of Technology (Польща)
Ghent University (Бельгія)
«1 DECEMBRIE 1918» University of Alba Iulia (Румунія)
UNIVERSITY ISMA (Латвійська республіка)
VARNA FREE UNIVERSITY «CHERNORIZETS HRABAR» (Болгарія)
Академія праці, соціальних відносин та туризму
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Міжрегіональна Академія управління персоналом
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Національний технічний університет «Дніпропетровська політехніка»
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

**Матеріали XII Міжнародної
науково-практичної Інтернет-конференції
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО
УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ**

24 квітня 2025 року

Полтава – 2025

167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act) (Text with EEA relevance). PE/24/2024/REV/1. OJ L, 2024/1689, 12.7.2024. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>

5. AI Act. European Commission : web-site. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/regulatory-framework-ai>

6. High-level summary of the AI Act. 27 Feb, 2024. EU Artificial Intelligence Act : web-site. URL: <https://artificialintelligenceact.eu/high-level-summary/>

7. An introduction to Codes of Practice for the AI Act. 03 Jul, 2024. EU Artificial Intelligence Act : web-site. URL: <https://artificialintelligenceact.eu/introduction-to-codes-of-practice/>

*Четвертак Дмитро Юрійович,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного
управління, адміністрування та права
Національного університету «Полтавська політехніка
імені Юрія Кодратюка»*

*Пащенко Альона Віталіївна,
Хиль Вікторія Володимирівна
здобувачки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право», Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюк»*

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДРОЗДІЛІВ ДІЗНАННЯ У СИСТЕМІ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

У 2018 році внесено зміни до законодавства України, якими введено класифікацію кримінальних правопорушень на кримінальні проступки і злочини. Відтоді досудове розслідування злочинів здійснюється у формі досудового слідства, а кримінальних проступків – у формі дізнання [1].

Основною причиною запровадження інституту дізнавачів передусім стало надмірне навантаження слідчих, особливо в Національній поліції України, провадженнями щодо кримінальних проступків (до запровадження кримінальних проступків – злочинів легкої тяжкості). Дана форма досудового розслідування має на меті оптимізувати роботу слідчих та підвищити ефективність розслідування кримінальних правопорушень. Так, наказом Міністерства внутрішніх справ України від 20.05.2020 № 405 затверджено Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України, яке визначає основні завдання та функції підрозділів дізнання, повнова-

ження їх керівників, а також регулює діяльність дізнавачів, їхні права та обов'язки [2].

Впровадження даного органу супроводжується низкою проблем, серед яких варто виділити організаційні труднощі на стадії початку кримінального провадження, зокрема під час первинної кваліфікації правопорушення. Це зумовлює проблеми з розмежуванням повноважень між дізнавачами та слідчими, що може призводити до сповільнення розслідування. Окрім цього, складність викликає перекваліфікація правопорушень у процесі досудового розслідування, оскільки вона нерідко породжує спірні питання щодо підслідності та ефективності здійснення кримінального провадження.

Як слідчий, так і дізнавач мають подібні функції. Зокрема, вони уповноважені починати досудове розслідування, проводити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії, доручати їх проведення оперативним підрозділам, вживати заходів для усунення порушень вимог законодавства у разі їх допущення та здійснювати інші повноваження, передбачені КПК України [1]. Однак дізнавач має менший процесуальний арсенал, а саме негласних слідчих (розшукових) дій та заходів забезпечення кримінального провадження. Дані обмеження зумовлені незначною тяжкістю кримінальних проступків, оскільки через їхню меншу суспільну небезпечність немає потреби у застосуванні більш суворих заходів забезпечення кримінальних проваджень.

Разом з тим динаміка кримінальних правопорушень вказує на нові виклики для інституту дізнання. Так, аналіз статистичних даних про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування за період січень-грудень 2021 та 2024 року, дає змогу порівняти кількість облікованих кримінальних проступків по відношенню до загальної кількості кримінальних правопорушень до періоду введення в дію правового режиму воєнного стану у 2022 році та сьогодні. Так, до повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України, а саме у 2021 році, загальна кількість кримінальних правопорушень становить 321 443, з них 100 707 кримінальних проступків. У 2024 році – 492 479 кримінальних правопорушень, з яких 87 844 становлять кримінальні проступки. Таким чином, у відсотковому співвідношенні число проступків зменшилося з 31,3% до 17,8%, що є майже удвічі меншим показником [3].

Поява інституту дізнавачів мала на меті розвантажити слідчих, однак, як вказують статистичні дані, ця реформа не призвела до очікуваного результату. Зменшення частки кримінальних проступків у загальній кількості кримінальних правопорушень у першу чергу пов'язане із особливостями кваліфікації правопорушень в умовах воєнного стану. Так, наприклад, частина 1 статті 185 КК України, крадіжка, кваліфікується як кримінальний проступок, адже за нього не передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не

пов'язане з позбавленням волі. Водночас в частині 4 цієї статті закріплено, що ті самі дії, вчинені в умовах воєнного стану, будуть кваліфікуватися як злочин, що тягне за собою позбавлення волі. Таким чином, навантаження на слідчих під час дії правового режиму воєнного стану зросло.

Крім цього, створення окремого підрозділу дізнання спричиняє зростання організаційних витрат внаслідок збільшення кількості підрозділів, необхідності призначення керівників до кожного з них, а також забезпечення їх фінансуванням, матеріально-технічними ресурсами та належним рівнем підготовки персоналу.

Додатковим викликом, що виникає внаслідок створення окремого підрозділу дізнання, є порушення принципу єдиноначальності в органах досудового розслідування. Сутність принципу полягає в тому, що керівникові надаються широкі управлінські повноваження за персональною відповідальністю за результати роботи [4, с. 27]. За умов розподілу повноважень між різними підрозділами, кожен із них працює в межах своєї компетенції, що часто призводить до дублювання функцій, неузгодженості в роботі між ними та створення додаткових управлінських труднощів.

Враховуючи вищезазначене, ми пропонуємо два підходи реорганізації дізнання. Перший варіант полягає у тому, щоб залишити один підрозділ, що складається лише із слідчих. У цьому випадку керівник підрозділу самостійно визначатиме кому доручити розслідування злочинів, а кому – проступків, залежно від кваліфікації та досвіду працівника. Крім цього у разі перекваліфікації правопорушення дозволить продовжити розслідування без зміни посадової особи або передачі провадження до іншого підрозділу із залученням органів прокуратури, як це відбувається нині. Такий підхід зменшить кількість керівного складу, оптимізує процеси і виключить дублювання функцій. Разом з тим забезпечить гнучкість у розподілі обов'язків серед слідчих (дознавачів), зменшить затримки під час перекваліфікації правопорушень, дозволить підвищити ефективність роботи підрозділів досудового розслідування, зокрема під час дії воєнного стану, та оптимізувати кадрові ресурси. Така організаційна структура сприяє збереженню принципу єдиноначальності та водночас дозволить знизити організаційні витрати. Другий підхід передбачає створення в структурі органів поліції підрозділів (управлінь, відділів, відділень) досудового розслідування, який складається одночасно із посад слідчих та дізнавачів відповідно до кількості злочинів та кримінальних проступків на території обслуговування. Даний варіант є більш доцільним в умовах сьогодення, оскільки він є менш затратним і не вимагає ґрунтовних змін у законодавстві, забезпечуючи ефективний розподіл ресурсів без додаткових адміністративних витрат.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI : станом на 26 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

2. Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 20.05.2020 № 405 : станом на 6 лют. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0491-20#Text>.

3. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. Головна - Офіс Генерального прокурора. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.

4. Бараненко Д. Принципи діяльності центральних органів виконавчої влади. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2020. № 46. 25-29. URL: <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc46/7.pdf>.